

tnost, pomnjenje in misel. Z vsem svojim nujnim nasiljem in krutostmi kultura, kot je že rekel Nietzsche, »vzgaja 'ljudstvo mislecev'« zato, »da bi vzgojila duha«.

Običajno se sicer pogosto priznava pomembnost in dostojanstvo učenja. A videti je, da gre v tem primeru bolj za poklon empiričnim pogojem Vednosti: v tem pripravljalnem gibanju vidijo plemenitost, ki pa mora kljub temu v rezultatu izginiti. Učenje ni nič drugega kot posrednik med ne-vednostjo in vednostjo, prehod od enega k drugemu in v zadnji instanci postane neskončna naloga. Po drugi strani je paradokсно, da je za Deleuza vajeništvo nekaj časovno zamejenega, in tudi nekaj, kar je obenem povezano z nekalkulabilnim – to pa je daleč od instrumentalnega proizvajanja, kakršno je na delu v tovarni. Če filozof ven iz svoje votline prinaša zgolj rezultat – vednost –, je vajeništvo nekaj drugega. Celó pri Heglu, tem sovražniku *par excellence*, nastopa drugačno vajeništvo. Deleuze ga celo imenuje »to čudovito vajeništvo, ki smo mu priča v *Fenomenologiji*«, ki pa po njegovem mnenju »ostaja – v svojem načelu in prav tako v svojem rezultatu – podrejeno idealu vednosti kot absolutne vednosti.« To pa je z gledišča osmega postulata v dogmatski podobi skrajno problematično, kolikor ta postulat pravi, da dogmatik zgolj rekapitulira, zbere vse skupaj v predpostavljeno enostavnem rezultatu, medtem ko je učenje nekaj drugega.

Prav v tej točki je Deleuze najeksplicitnejši in tudi najbolj jasen glede tega, kaj je zanj vajeništvo. Oglejmo si tako nekoliko daljši odlomek, ki govori o tem:

»Učenje ne poteka v razmerju reprezentacije do delovanja (kot reprodukcija Istega), temveč v razmerju znaka do odgovora (kot srečanje z Drugim). Znak vsebuje heterogenost vsaj na tri načine: najprej v objektu, ki znak nosi ali oddaja in ki nujno predstavlja neko razliko v ravni tako kot dva disparatna reda velikosti ali realnosti, med katerima se zablešči znak; po drugi strani v samem sebi, saj znak ovija neki drug 'objekt' v mejah objekta, ki ta znak nosi, in uteleša moč narave ali duha (Ideje); in končno v odgovoru, ki ga sam spodbudi, pri čemer gibanje odgovora ni 'podobno' gibanju znaka. Plavalčevo gibanje ni podobno gibanju vala; natančneje, gibi učitelja plavanja, ki jih ponavljamo na pesku, niso nič v razmerju do gibanj vala, ki se jih naučimo prestreči samo, če jih praktično dojamemo kot znake. Zato je tako težko reči, kako se kdo česa uči: obstaja praktična, prirojena ali pridobljena domačnost z znaki, ki napravi iz vsake vzgoje nekaj ljubezenskega, vendar tudi smrtnege. Ničesar se ne naučimo od tistega, ki nam pravi: Delaj tako kot jaz. Naši edini učitelji so tisti, ki nam pravijo 'Delaj z menoj' in ki, namesto da bi nam predlagali geste, ki jih je treba ponavljati, znajo oddajati znake, ki jih je